

31,18), čímž ho ponechává na pospas smrti (Ž 30,8; 10,29).

Tak jako boží → anděl, → sláva nebo → jméno, tak i boží tvář je ve SZ často personifikována. Přebírá úlohu prostředníka mezi Bohem a lidmi. Židé se tímto způsobem vyhýbají příliš smělému zatahování boží osoby do lidského dění. Např. „svou tváří tě vyvedl z Egypta“ (Dt 4,37) nebo „anděl jeho tváře je zachránil“ (Iz 63,9). Boží tvář je spjata s boží osobou mnohem úžeji než ostatní prostředkující personifikace. V podstatě není ničím víc než uctivým způsobem mluvení o Bohu.

3. *Bůh a člověk tváří v tvář.* Protože Bůh se zjevuje člověku tak, že mu ukazuje svou tvář, člověk může a má → *hledat boží tvář*. Tento velmi častý výraz označuje jednání poutníka, který se ubírá do svatyně, aby tam poznal boží vůli (2S 21,2). Obecněji je výrazem pro postoj věřícího, který touží být v boží přítomnosti, nebo jinak řečeno, „pod jeho zrakem“ (1Pa 16,11). Naopak nevěřící se pro své špatné svědomí hledí vyhnout boží přítomnosti. Ukrývá se daleko od jeho tváře jako Kain (Gn 4,14.16), nebo utíká od ní pryč jako Jonáš (Jon 1,3.10). Bůh sám zahání bezbožníky od své tváře (Jr 15,1). Žalmista (Ž 139,7) ale dobře ví, že všudy přítomnosti Páně nikdo neunikne. Každý člověk žije tudíž v přítomnosti boží. Člověk je svoboden buď přijmout, nebo odmítnout svůj úděl — být přítomným protějškem Boha.

Kromě přítomnosti každého člověka před boží tváří jsou tu ještě obzvláštní zjevení, která Bůh udílí svým služebníkům. V nich jim dává → *vidět* nebo *nazřít* svou tvář. Jákob ve Fanuel prohlašuje, že „viděl Boha tváří v tvář“ (Gn 32,30; 33,10), tak jako Mojžíš na Sinaji (Ex 33,11; Dt 34,10; sr. Dt 5,4). Tím nemá být řečeno, že by viděli Boha svými tělesnými očima, neboť v přítomném čase člověk nemůže vidět boží tvář, aniž by zemřel (Ex 33,20.23). Těmito dvěma slovesy Písmo vypovídá, že věrní služebníci vstupují do přímého vztahu se samou osobou neviditelného Boha, který se zjevuje (Jb 33,26; Ž 11,7; 17,15).

Částečné vidění Boha ve víře bude v posledním den vystřídáno *viděním Boha tváří v tvář*, plným a celým poznáním Boha ve věčné lásce (1K 13,12), které je již nyní vlastní andělům v nebesích (Mt 18,10). Přítomnost oslaveného Krista před boží tváří je toho již dnes zárukou každému věřícímu.

S. AMSLER /přel. M. Rejchrt

UCTIVÁNÍ → Modlitba

UČEDNÍK

1. V pozdním židovstvu (→ Židé) se stal Zákon předmětem systematického vyučování. Vyučovali mu rabíni, kteří měli své žáky (sr. význam zákoníků a mistrů Zákona [doktorů] v evangeliích). Mistr učí, žák naslouchá a klade otázky. Cítíme to například v charakteristickém příběhu o dvanáctiletém Ježíši v chrámě (L 2,46). Při tomto vyučování nezáleží především na osobě ‚doktora‘ či ‚mistra‘, nýbrž na obsahu jeho učení. On sám je jen vykladačem boží vůle vyjádřené v zákoně. Celá učenost Hillelova nebo Šammaiova (ať je jak chce pozoruhodná) má být jen pečlivým výkladem svatých Písem. Důležitá je tradice formovaná určitou školou. Apoštol Pavel seděl u nohou velkého mistra — Gamaliele. Nepovažoval však tohoto svého profesora za předmět nějaké zvláštní úcty. Všichni ti ‚doktoři‘, právníci a teologové odkazují k jedině nepopiratelné autoritě: k Mojžíšovi, jedinému zjevovateli božích úradků. V tomto smyslu připomínají židovští doktoři řecké filozofické mistry, jejichž moudrost byla také předmětem vyučování a respektu. Jedni i druhí vytvářeli školy a jejich myšlení a výklady se předávaly z generace na generaci.

2. V Novém zákoně se objevuje termín ‚učedník‘ asi 250×. Zvláštní je, že výskyt je omezen pouze na evangelia a Skutky. I v našem jazyce cítíme rozdíl mezi výrazem ‚žák‘ a ‚učedník‘. Učedník i žák jsou vyučování. Avšak učedník navíc přijímá učení mistra za své. A v evangeliích jde ještě o víc: učedník lne i k Ježíšově osobě, patří k ní. Tím se Kristovi učedníci zcela liší od učedníků nějakého filozofa či rabína. Ti se drží především mistrova učení, jeho myšlení či tradice, zatímco Ježíšovi učedníci jsou duši i tělem spojeni s *osobou svého Pána*. Ježíš může patrně působit dojmem rabína, obklopeného svými žáky, ve skutečnosti však jde o něco zcela jiného: Židé byli (i prostřednictvím zákoníků) ‚učedníci Mojžíšovi‘ (J 9,28), od něho přijímali učení. Ježíšovi učedníci se podílejí na osobním údělu svého Pána a to, na čem záleží, není jen mistrovo vyučování, nýbrž především osobní přítakání ve víře k mistrovi pozvání: „Ty pojď za mnou!“ (Mk 2,14, 1,17; Mt 4,19; 8,22 atd.). A Ježíš si za učedníky nepovolává lidi,

kteří by byli obzvláště kvalifikovaní svou intelektuální kapacitou, nýbrž pokorné, hříšné a dokonce i celníka Léviho. Ježíš sám určuje své učedníky a jejich vztahům to vtiskuje jedinečnou cenu: učedníci jsou zcela ve službě svého Pána a budou povoláni, aby byli nejen žáky schopnými učit také jiné, nýbrž aby se stali *svědky* historických událostí souvisejících s Kristovou osobou, s jeho smrtí a vzkříšením. Ježíš je Pán a učedníci jsou služebníci a svědkové této skutečnosti. Po Kristově vyvýšení budou žít v očekávání jeho královského příchodu (Mt 24,45nn, 25,14nn; L 12,35nn, 42nn). Také učedník, jenž se podílí na údělu svého Pána, bude povolán trpět. Ježíš proto cítí nutnost upozornit na to své učedníky (Mt 10,24—25; Mk 8,34—35; L 14,26n; J 12,25n). To ovšem neznamená, že učedníci vždy pochopili dosah a smysl Ježíšova poslání. Kolikrát jim Ježíš musel objasňovat význam určitých slov nebo podobností nebo dokonce smysl své budoucí smrti (Mt 4,10; Mt 16,22nn)! Učedník je prostě učedníkem Páně právě tak v tom, co se týká učení, jako v tom, co se týče jeho cesty. Všichni apoštolé jsou Kristovi učedníci, i když se všichni učedníci nestanou → apoštolý.

Závěrem můžeme říci, že Ježíš nebyl pro své učedníky „profesorem“ (nemluví jako zákoníci! Mt 7,29). Protože mluví s autoritou („jako moc maje“), je jejich Pán a oni jsou na něm zcela závislí. Budou svědky o tom, co Ježíš udělal za svého života, při smrti i ve vzkříšení.

V knize Skutků se význam slova učedník rozšiřuje, označují se jím všichni křesťané (Sk 6,1, 9,1.25, 11,29, 21,16). Je rovnocenný výrazu „bratr“ či „věřící“. Toto užití je příznačné; dokazuje totiž znovu, že slovo učedník předpokládá bezvýhradnou víru v toho, jenž je Pán.

M. BERNOUILLI /přel. K. Trusina

UČENÍ

Řecké výrazy, které naše překlady vyjadřují slovy „učení“, „vyučování“, „učit“, „učenc (doktor)“ a „učitel (mistr)“ (slova „mistr“ se ostatně mnohdy používá i pro překlad zcela odlišného českého slova, kterému přesněji odpovídá „pán“, např. Mt 6,24), mají všechny *tentýž* kořen. Navíc podstatné jméno „Mistr“ (užitě o Janu Křtiteli, L 3,12, a ve čtyřech evangelích velmi často o Ježíši) a jméno „doktor“ (označující buď Židy zběhlé v Písmech

svatých, L 2,46 a J 3,10, buď křesťany pověřené učitelskou službou, 1K 12,28; Ef 4,11) slouží k překladu *téhož* řeckého slova (*didaskalos*). Konečně je třeba si všimnout, že v určitých oddílech (např. Mt 23,7n; J 1,38; 11,8 atd.) výraz „rabbi“, aramejsky „mistr“, přešel tak, jak je, do řečtiny a že běžné překlady jej mnohdy podržely, jindy přeložily. Soubor pojmů Nového zákona, které se vztahují k učení, je tedy daleko jednodušší, propojenější a přesnější, nežli by se mohlo předpokládat podle znění překladů.

1. *Učení řecké a učení židovské.* Vyučovat znamená v řeckém okruhu prostředkovat svému žáku vědění (povahy rozumové) nebo dovednosti — např. četbu, hudbu, šerm nebo jízdu na koni. Při takovém pojetí má učení dvojí příznačný rys: a) U učitele jde o to, že probouzí a rozvíjí vlohy, které žák má, a to tak, že mu dá určitý počet pravidel. b) Vyučovací předměty rozvíjejí jen příslušnou lidskou schopnost: rozum, jedná-li se o obory vzdělanostní, tělo, jedná-li se o sport, zručnost, jde-li o umění nebo o řemeslo. Učení nerozvíjí člověka celého.

Starý zákon zná učení všední, podobné tomu, jímž jsme se právě zabývali: např. učení, jak válčit (2S 22,35) nebo zpívat (Dt 31,22). Avšak ve většině případů se sloveso „vyučovat“ vztahuje k něčemu docela jinému, totiž k tomu, jak Bůh nebo otec rodiny či jiný pobožný muž sděluje „příkázání a naučení“ Zákona, vůle nebo „cesty“ Páně (Ex 18,20; Dt 4,1.11.19; Ezd 7,10; Ž 25,4; 51,15 atd.). Toto vyučování se hluboce liší od pojetí řeckého: 1) Nemá za cíl rozvíjet určité lidské vlohy, nýbrž uvést „žáka“ do styku se skutečností, která je mimo něj, totiž se skutečností boží. 2) Obrací se svou podstatou na vůli člověka, vyzývá jej, aby se podívil svrchovanosti boží zvěsti. Toto učení zahrnuje člověka celého.

Není tomu jinak ani v pozdějším židovstvu, přinejmenším pokud jde o cíl a podobu vyučování. Náboženský učitel, židovský „rabbi“ nemá za úkol rozvíjet rozumové a dělné schopnosti svého žáka, nýbrž zvěstovat mu vůli boží a opírat se přitom o svrchovanost svatých Písem a vykládat je (a to se stane také jedním z rozpoznávacích znaků vyučování křesťanského).

2. *Ježíš učitel.* Pokud jde o podobu, je Ježíšův učitelský úřad totožný s úřadem židovských „rabbi“. Jako oni učí i on v sy-

nagógách (Mk 1,21 a četné obdoby), sedá si, když začíná učit (Mt 5,1; L 5,3; Mk 9,35). Jako oni (a jako Jan Křtitel, který je také jedním z „rabbi“, L 3,12; Mt 9,14; L 11,1; J 3,25) má své učedníky, kteří mu posluhují (Mk 4,35n; 6,37—41; 11,1—6; Mt 26,17—19). A konečně jako oni i on vykládá Písmo (L 4,16—21; Mt 5,17—48; 9,13; 19,16—20 atd.). Na rozdíl od titulů, jako je „Kristus“ nebo „Pán“, vyhrazených výlučně → Ježíšovi, může se titulu „učitel“ („doktor“) užívat, aniž se ho zneužije, o jiných osobách, které působily před ním (L 2,46), zároveň s ním (Jan Křtitel a Nikodém) i po něm (učitelé křesťanství), nehledě na Mt 23,8 (viz níže).

Učitelský úřad Ježíšův má nicméně povahu naprosto jedinečnou. Když Ježíš vyučuje → Písmu, mluví ve skutečnosti o sobě. Neboť Písmo vydává svědectví o něm (J 5,39; 45—7). To zakládá svrchovanou vážnost, kterou Ježíš vyžaduje (J 5,31—8) a která jeho posluchače udivuje (Mk 1,22; Mt 7,29; L 4,32). Židovští učitelé se omezovali na vykládání Zákona a stavěli své posluchače před odtazité boží požadavky. Když Ježíš vyučuje, je v jeho osobě přítomna vůle samého živého Boha. Ani neříká jako proroci: „Takto mluví Hospodin“, nýbrž „Ale já pravím vám“ (Mt 5,22.28.32 atd.). V něm zasahuje boží vůle lidskou bez prostřednictví rozumových prvků, které vždy umožňují rozpravu nebo odklad. Je živým výkladem Písma, kterému vyučuje. Jestliže Zákon byl dán skrze Mojžíše, stala se skrze Ježíše milost a pravda, o nichž Zákon vydával svědectví (sr. J 1,17) a které vyzývají lidi k víře.

3. *Učitelský úřad církve.* Nicméně jedinečná povaha Ježíšova vyučování nebrání tomu, aby v lůně církve byli „učitelé (doktoři)“, pověření zvláštěním, a to právě učitelským úřadem (→ služba v Novém zákoně). V tomto bodě jako v mnoha jiných naprostá jedinstvo Kristova nevylučuje, nýbrž naopak si žádá církevní činnosti, v nichž se právě tato jedinstvo obráží. Jinými slovy, nelze vykládat Mt 23,8 aniž tento verš spojíme s oddíly jako 1K 12, 28—9; Ef 4,11; Sk 13,1. Jestliže Mt 23 s konečnou platností činí nemožným jakékoliv odtržené učení, o to pevněji zakotvuje „v Kristu“ církevní učitelský úřad. Vždyť učitelský úřad má také svůj původ v jednom z „darů milosti“, darovaných Kristem (Ef 4,11) skrze Ducha svatého (1K 12,1; 4—11).

4. *Učení a kázání*

Učitelský úřad je založen na Písmech svatých, má za úkol je vysvětlovat a osobitě se liší od → kázání radostné zvěsti.

Ježíš sám jednak káže, jednak vyučuje. Obě slova, spojená u Mt 11,1, nejsou pleonasmus, právě jako ve Sk 4,2; 5,42; 15,35; 28,31, kde najdeme tutéž dvojici výrazů, totožných nebo obdobných. Když Ježíš a učedníci káží, zvěstují evangelium, neslychanou „novinu“ o božím království naplněném a přítomném v Ježíši Kristu. Písmo zde nemá rozhodující úlohu. Naopak při vyučování ukazuje Ježíš i učedníci za pomoci Písma shodu přítomných událostí se svatými dějinami Izraele. Ve shodě s Písmem je celý dosah a celé bohatství přítomných událostí. Ke Starému zákonu se důsledně připojují slova Ježíšova (Mt 28,20) a později dokonce i slova samých apoštolů (1K 4,17; Ko 2,7; 2Te 2,15; 1Tm 6,2). Starý soubor Písem je doplněn kánonem novým, který podává jeho dokonalý a konečný výklad. Starý a Nový zákon budou od té doby jediným zdrojem všeho křesťanského vyučování.

Neudivuje potom, že dvě třetiny novozákonných oddílů, v nichž se setkáváme se slovesem „učit“, jsou v evangelích a v první polovině Skutků a že z prvních 59 výskytů výrazu „mistr“ (nebo „doktor“) obsahují jich sama evangelia 49. Vyučování, jak jsme je postupně vymezili, se mohlo bezprostředně obracet jen k Židům. Pokud jde o pohany, bylo třeba, aby je kázání nejprve přivedlo ke Kristu, a teprve potom jim bylo možno ukázat všechno bohatství tohoto Krista v Písmu a v jeho výkladu, který podává Kristus a apoštolové.

Příznačné je však zjištění, že jakmile pohané vstoupí do církve, stane se i jim vyučování a nauka věcí nezbytnou, jak o tom svědčí důležitost přiznaná zdravému učení v listech Timoteovi a Titovi. Tato obnova zájmu o učení po prvním údobí misie, v němž převládalo kázání, je potvrzena svědectvím celého Nového zákona; křesťanské vyučování se může obracet jen k lidem, kteří byli kázáním přivedeni k víře.

Jinak a obecněji řečeno (avšak pro církev s trvalou platností): bohosloví, to jest úsilí o přesné vyjádření bohatství božeho zjevení, nastupuje až po kázání. Je třeba, aby se na nesmírné obzory božského království otevřelo i sebemenší okénko (L 17,5.6) a potom může biblické a katechetické vyu-

učování, založené na obou Zákonech, začít za pomoci Ducha svatého (J 14,26) předkládat k srozumění nevyčerpatelný popis tohoto království.

J. L. LEUBA /přel. A. Mikolášek

USTANOVENÍ — TRADICE

SZ nezná výraz a myšlenku tradice. Výraz ustanovení se v NZ vztahuje buď na tradici židovskou, nebo křesťanskou. Tradice je to, co se předává. V židovství jsou předávány výklady učitelů, pokud se týkají vysvětlení a uplatňování zákona. V křesťanství je to skutečnost Ježíšova života, smrti a zmrtvýchvstání, včetně teologického významu události, na níž spočívá nová víra. Znamená to, že tradice je v úzkém vztahu ke → zjevení, které předává, a k → Písmu, které ji vyjadřuje.

1. *Židovská tradice* je v NZ zmiňována dvakrát. V Ga 1,14 připomíná Pavel, že byl před svým obrácením plný horlivosti pro ustanovení svých otců. Je zřejmé, že jakmile se Pavel stal apoštolem, přestal přikládat těmto ustanovením jakýkoli teologický význam, protože „horlivost“, která ho tehdy spalovala, nazývá na jiném místě „horlivostí ne podle pravého poznání“ (Ř 10,2).

Druhým oddílem je Ježíšův spor s farizeji, vedený o zákon a tradici. Vznikl z výtky, adresované Ježíšovi, že svým učedníkům dovoluje přijít ke stolu, aniž si umyli ruce „podle ustanovení starších“ (Mk 7,1—13; Mt 15,1—9). Tradici tu je soubor výkladů zákona a předpisů, které se vztahují k případům, které zákon nepředvídal. Tyto výklady byly předávány od učitele k učitelu a farizeové jim přiznávali stejně závaznou platnost jako samotnému Zákonu. Jiní Židé, zvláště saduceové, se tradici nedali pokoutat. Ježíš se zásadně staví proti stanovisku farizeů. Uznává jen platnost božího zákona. Nepřiznává žádnou platnost tradici, která není z Boha, ale představuje „ustanovení lidská“. Znamená to, že lidé nejsou podle Ježíše schopni doplňovat boží zákon. Pokusí-li se o to, podaří se jim ho jen poničit. Důkazem toho je *qorbán*. V Markově podání znamená toto hebrejské slovo „dar“, zvláště Bohu určený. Lidé, kteří odmítali přispívat na potřeby starých rodičů, si tímto způsobem zajišťovali jistý majetek. Peníze, které by byly spotřebovány na tuto základní povinnost, byly zasvěceny

Bohu, i když zatím vlastně šlo o dar jen čistě teoretický. Farizeové určovali puntičkářské zachovávání podobných předpisů. Ve skutečnosti tím, jak zdůrazňoval Ježíš, zbavovali některá přikázání Desatera platnosti. Farizejská tradice je lidská tradice, která ruší zákon Mojžíšův pod záminkou, že jej doplňuje.

Ježíš v této věci neuznává jinou autoritu než Mojžíšovu. Odmítá suverénním způsobem farizejský výklad a nahrazuje tradici svým názorem jediného oprávněného vykladače Mojžíšova. Naznačuje při mnoha příležitostech, že Zákon může upravit jen on sám, Ježíš. V debatě o rozvodu (Mk 10,1—12; Mt 19,1—12) prohlašuje, že svolení, kterým Mojžíš manželovi dovoluje zapudit ženu, neodpovídá původnímu božímu záměru: Člověk nemá rozdělovat dvojici, kterou Bůh spojil. Překračuje-li Zákon sám Ježíš, dělá to jen v zájmu naplnění boží vůle. Rozvíjí za tím účelem svoje antiteze u Mt 5: „Slyšeli jste, že říkáno jest starým... ale já pravím vám...“ (Mt 5,21 atd.). Ježíš se neomezuje na odmítnutí farizejské tradice. Nahrazuje tuto lidskou tradici tradicí boží; tj. svou osobností a svým poselstvím, naplňuje zákon.

2. *Křesťanská tradice*. Podle NZ je předmětem apoštolské tradice svědectví o Ježíšovi a křesťanské vyučování, které z něho plyne (L 1,2; 2Pt 2,21; Jd 3). Nejvíce místa poskytuje myšlence tradice svatý Pavel. Podle apoštola jsou víra věřících a jejich životní styl určovány tradicí (Ř 6,17; 1K 11,2; Ko 2,6n; 2Te 2,15; 3,6) čili vírou a životem Kristových svědků. Pavel sám patří mezi ně (1K 15,8; Fp 4,9). Ústředními články tradice jsou svědectví o rozhodujících činech vykoupení v Kristu: ustanovení večere Páně (1K 11,23) a zjevení Zmrtvýchvstání učedníkům (1K 15,3n).

Na existenci křesťanské tradice a na jejím významu není nic umělého. Jsou důsledkem formy, kterou dal Bůh svému spásnému záahu. Evangelium je boží čin, uskutečněný v Ježíši Kristu v určitém okamžiku lidské historie a na určitém místě v tomto světě: Ježíš žil v Palestině za časů císaře Tiberia, byl ukřižován pod Pontským Pilátem; svědkové jeho zmrtvýchvstání žili v římské říši v první polovině prvního století našeho letopočtu. Tento čin, či přesněji řečeno, tato řada činů zjevení a vykoupení byla vykonána jednou provždy. Nemají se opakovat. Protože jde o činy minulosti, nelze je poznat jinak než

dosvědčením těch, kdo byli jejich svědky. Po jejich odchodu se má toto dosvědčování předávat, aby Bohem učiněné spasení bylo dál hlášáno k záchraně lidí, kteří v ně uvěří. Spasení způsobené Bohem v Kristu a apoštolská tradice, která je předává všem lidským pokolením, mají takto stejnou hodnotu. Vykupitelské dílo by se bez tradice, která je zvěstuje, brzy stalo neznámým. Zmizelo by bez důsledků. Nemělo by v čase a prostoru tu univerzální hodnotu, která činí každé nové vtělení zbytečným. Tento důvod opravňuje spisovatele NZ k tomu, že činí — aniž si tím protirečí — základem církve jak Ježíše Krista (1K 3,10—11), tak apoštoly (Mt 16,18; Ef 2,20). Víra věřících všech dob spočívá na díle Kristově a na apoštolském svědectví, které jim je zvěstuje.

Nebeský Kristus, s nímž žijí apoštolové v obecnosti, zaručuje tradici autentičnost ještě → Duchem, Duch, kterého posílá Syn svým lidem od Otce, vydává svědectví o Ježíši (J 15,26) tak, že apoštoly vyučuje všemu a že jim připomíná všechno, čemu je Ježíš učil v době, kdy s nimi byl v těle (J 14,26). Duch uvádí apoštoly do veškeré pravdy (J 16,13) tak, že jim připomene Ježíšovo učení a že jim odhalí hlubiny, které jim unikly během jeho pozemského působení (J 2,22). Duchem zůstává Kristus původcem a zárukou tradice, která se týká vykoupení způsobeného v dějinách a jednou provždy. V tom je poslední smysl Pavlova ujištění, že tradice pochází „ode Pána“ (1K 11,22).

3. *Tradice a zjevení.* SZ nezná myšlenku tradice. Zmínili jsme se o tom už na začátku. Stará smlouva je vlastně sled božích činů, které předem směřují k ústřednímu činu, který má Bůh provést v určený čas v Kristu. Pokus vnášet nějakou tradici do rámce smlouvy zaslíbení znamená vnášet lidské názory do historie spásy, jejíž plán stanovil a jejíž průběh určil Bůh. Znamená to svévolně přidávat k něčemu, co je dáno a co má své jediné legitimní naplnění v Ježíši Kristu. Proto zahrnuje Ježíš tradici jako „ustanovení lidská“. Počínaje Ježíšem Kristem, je naopak tradice, která se k němu vztahuje, výrazem samotného božího zjevení. To jsme si už připomněli. Apoštolská tradice je tedy jedinou platnou tradicí nejen v protikladu k tradici farizeů, ale i v protikladu k jakýmkoli přidavkům, které by k ní lidé chtěli připojit (Ko 2,8).

Myšlenky → zjevení a tradice jsou spolu organicky spojeny. Neodporují si vzájemně. Plyne to z toho, co jsme řekli. Po této stránce není významnějšího historického příkladu, než jakým je apoštol → Pavel. Nikdo se nedovolává víc přímých zjevení, kterých se mu dostalo, než svatý Pavel. Je to Bůh, který jej zastavuje na cestě do Damašku, aby mu zjevil svého Syna (Ga 1,15n). Apoštol žije od té doby se Synem božím v obecnosti poznamenáném mimořádnými „viděními a zjeveními“ (2K 12,1n). Nikdo jiný než Pavel neví přitom lépe, že Pán, který mu byl zjeven, je Ježíš Kristus, ve kterého věřili a o němž kázali ti, „kteří první byli apoštolé nežli já“ (Ga 1,17). Není proto vyzýván, aby založil nějaké nové náboženství. Sám Bůh jej povolal a vřadil do tradice, jejímž je původcem a zdrojem. Pavel, který se častěji než jiní apoštolové dovolává zjevení, kterých se mu dostalo, je zároveň člověkem, který se o tradici nejsolidněji opírá. Viděli jsme už, že to jsou epístoly, kde ji nejčastěji cituje a kde se jí dovolává. Nikdo nepochopil a nevyjádřil lépe než Pavel, že celé evangelium není ničím jiným než zjevením a tradicí. Jan to ostatně také viděl jasně. Varuje-li své čtenáře před falešnými proroky, podává měřítko, které umožňuje rozlišit vpravdě inspirované od těch, kdo jimi nejsou a které církev nemá poslouchat. Opravdu z Boha jsou jen ti, kdo vyznávají „Jezu Krista v těle přišlého“ a káží tak v souhlase se zjevením předávaným apoštolským svědectvím (1J 4,1—3).

4. *Tradice a → Písmo.* Boží dílo v Kristu dává vznik apoštolské tradici, která má podíl na božské povaze zjevení a která je proto platnou, a ne jen nějakou lidskou tradicí. Když apoštolové umírají, je tradice zachycována písemně. Některé její části jsou už zachyceny v Pavlových epístolách. Dnes nacházíme tradici v Písmu. Podobně jako platí jen apoštolská tradice proto, že se jen ona sama vztahuje k božímu dílu v Kristu, o němž podává oprávněný výklad, je i Písmo, které obsahuje apoštolský vklad, jediným oprávněným výrazem tradice v církvi.

PH.-H. MENOUD /přel. J. Mířejovský

UTĚŠITEL → *Duch svatý*
UZDRAVENÍ → *Nemoc*